

VŘS – PŘISTÁVÁNÍ RAKETY V GRAVITAČNÍM POLI ZEMĚ

Tomáš Dvořák

A05051

tdvorak@students.zcu.cz

23.8.2009

Zadání

Přistávání rakety v gravitačním poli země

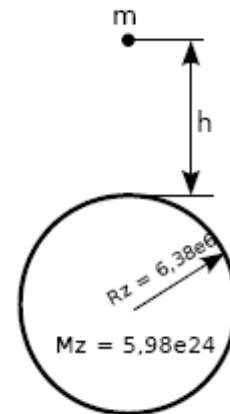
Gravitační síla působící na těleso o hmotnosti m ve výšce h :

$$F_g = \frac{\kappa m M_z}{(R_z + h)^2}$$

Poloměr země: $R_z = 6,38 * 10^6 m$

Hmotnost země: $M_z = 5,98 * 10^{24} kg$

Gravitační konstanta: $\kappa = 6,67 * 10^{-11} N M^2 kg^{-2}$

Úkoly:

- 1) Vizualizace modelu na PC
- 2) Ruční ovládání výkonu motorů
- 3) Vyzkoušejte použití regulátorů: reléový, P, PI, PID

*Ilustrace 1:
Grafické znázornění
konstant*

Řešení

Pro popis pohybu rakety se použijeme 1. impulsový zákon

$$\frac{d}{dt}(p(t)) = F_c \quad \text{kde } [p(t)] - \text{hybnost tělesa v čase } t, [F_c] - \text{celková působící síla}$$

Hybnost tělesa je dána součinem hmotnosti a rychlosti, jež jsou obecně v čase proměnné

$$p(t) = m(t)v(t)$$

$$\frac{d}{dt}P = \frac{d}{dt}[m(t)v(t)] = m'(t)v(t) + m(t)v'(t)$$

Reaktivní síla motorů rakety se dá vyjádřit ze vzorce

$F_r = -W_{rel} * r$ kde W_{rel} je relativní rychlost spalín v m/s a r je reaktivita paliva, konstanta závislá na použitém palivu

$$F_p = -K \frac{M m(t)}{(Rz + h)^2} \quad \text{gravitační síla působící na těleso}$$

dále dosazením do vzorce 1. impulzového zákona

$$\frac{dp}{dt} = -F$$

$$m'(t)v(t) + m(t)v'(t) = -W_{rel} * r - K \frac{M m(t)}{(Rz + h)^2}$$

$$m'(t)v(t) + m(t)[v'(t) + K] = -W_{rel} * r \quad \text{kde } k \text{ je definováno jako } K = \kappa \frac{M}{(Rz + h)^2}$$

Obecné řešení diferenciální rovnice

$$m'(t)v(t) + m(t)v'(t) = 0$$

$$\frac{dv}{dt}m(t) = -m'(t)v(t)$$

$$\frac{dv}{v} = \frac{-m'(t)}{m(t)} dt$$

řešení rovnice pomocí metody variace konstant

$$\ln(v(t)) = -m'(t) \ln(m(t)) \frac{1}{m'(t)} + \ln C$$

$$\ln v(t) = \ln C m(t)^{-1}$$

$$v(t) = C m(t)^{-1}$$

$$\frac{dv}{dt} = C' m^{-1} C \frac{m'(t)}{m(t)^2}$$

$$C' = -F_r$$

$$C = \int -F_r$$

$$C = -F_r * t$$

Z předchozích vztahů lze vyjádřit dvě zásadní rovnice pro systém:

$$v'(t) = \frac{-F_r}{m(t)} + \frac{F_r * t * m'(t)}{m(t)^2}$$

$$m'(t) = -W_{rel} \frac{r}{v(t)} - \frac{m(t)}{v(t)} [v'(t) + K]$$

Akční veličina

Jako akční veličinu použiji W_{rel} , ze vztahu pro reaktivní sílu motorů

$$F_p = -W_{rel} * r$$

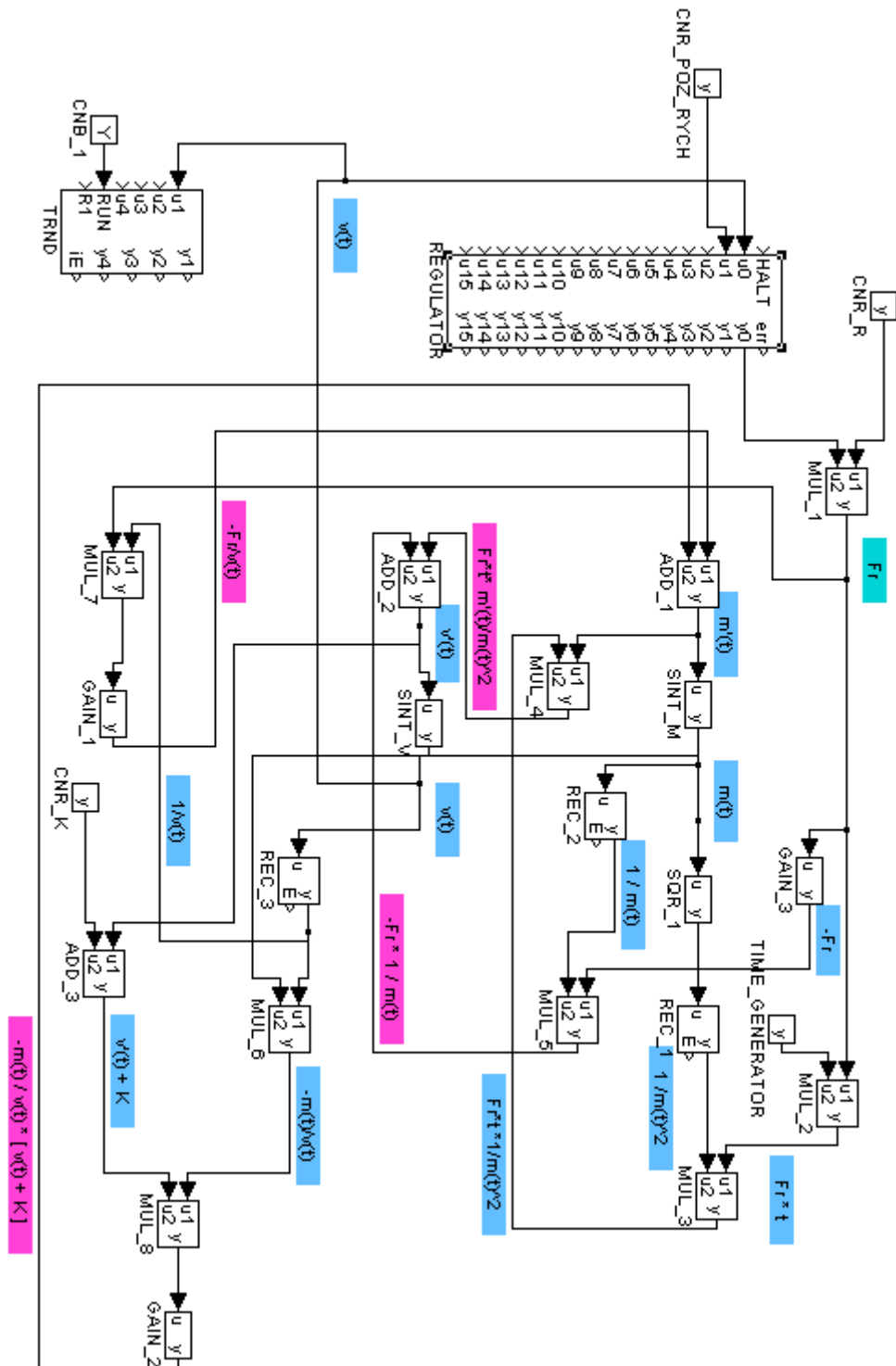
Kde W_{rel} je relativní rychlost spalin a r je konstanta závislá na použitém palivu.

Pomocí W_{rel} jsem tedy schopen regulovat rychlost přistávání rakety.

Ruční regulace tahu motorů

Pokud bych chtěl sám regulovat tah motorů, namísto regulátoru bych do systému vložil jen spínač ovlivňující W_{rel} . Takto je systém autonomní a není možné do něj zasahovat manuálně.

Model systému

Ilustrace 2: Model systému v REXu

Návrh regulátorů

Fyzická implementace regulátoru je realizována pomocí funkčního bloku REXlang, který je standardním blokem prostředí REX. Tento blok se skládá ze vstupů které lze mapovat na výstupy. Dále je k dispozici možnost začlenit do bloku vlastní program ve formě zdrojového kódu založeného na jazyku C. Tímto jednoduchým spojením je dána možnost vytvářet bloky, které nejsou součástí prostředí REX. V mém konkrétním příkladě je realizován jediný vstup, aktuální rychlost rakety a jeden výstup akční veličiny Wrel. Regulátor je realizován ve formě reléového, P, PI a PID. Integrovaná složka je aproximována pomocí numerické metody lichoběžníkového pravidla a derivační složka pomocí diferencí (rozdíl reálné a chybové veličiny) Veškerá funkčnost je zřejmá ze zdrojových kódů.

<pre>/* ***** * releovy regulator pro regulaci rychlosti rakety * ***** */ double input(3) aktualni_rychlost; double input(4) pozadovana_rychlost; double output(0) Wrel; double parameter(0) Wmax; double parameter(1) Wmin; double e_t; int main(void) { e_t = pozadovana_rychlost - aktualni_rychlost; if (e_t > 0) { Wrel = Wmin } else { Wrel = Wmax } return 0; }</pre>	<pre>/* ***** * P regulator pro regulaci rychlosti rakety * * ***** */ double input(3) aktualni_rychlost; double input(4) pozadovana_rychlost; double output(0) Wrel; double parameter(0) P; double e_t; int main(void) { e_t = pozadovana_rychlost - aktualni_rychlost; Wrel += (P * e_t) ; return 0; }</pre>
<pre>/* ***** * PI regulator pro regulaci rychlosti rakety * * ***** */ double input(3) aktualni_rychlost; double input(4) pozadovana_rychlost; double output(0) Wrel; double parameter(0) P; double parameter(1) I; double e_t; double sum_e = 0.0; int main(void) { e_t = pozadovana_rychlost - aktualni_rychlost; sum_e += e_t; Wrel += (P * e_t) + (I * sum_e); return 0; }</pre>	<pre>/* ***** * PID regulator pro regulaci rychlosti rakety* * ***** */ double input(3) cur_speed; double input(4) req_speed; double output(0) Wrel; double parameter(0) P; double parameter(1) I; double parameter(2) D; double e_t; double sum_e = 0.0; double last_speed = 0.0; int main(void) { e_t = req_speed - cur_speed; sum_e += e_t; Wrel = (P * e_t) + (I * sum_e) - (D * (cur_speed - last_speed)); last_speed = cur_speed; return 0; }</pre>